ADAPTAREA SOCIALĂ A STUDENȚILOR CU DIZABILITĂȚI ÎN MEDIUL ACADEMIC

SOCIAL ADAPTATION OF STUDENTS WITH DISABILITIES IN THE ACADEMIC ENVIRONMENT

Aurelia RACU, ORCID: 0000-0001-5116-867X
Natalia MUNTEANU, ORCID: 0000-0003-4816-4410
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 316.4.063.3:378.011.32-056.3

e-mail: racuaurelia13@gmail.com
e-mail: munteanunatalia44@gmail.com

În ultimul deceniu, ca urmare a tendințelor globale de umanizare a vieții sociale, s-a conturat în mod activ un mediu fără bariere, iar atenția acordată problemei educației pentru persoanele cu dizabilități a crescut în mod dramatic. Acest articol oferă o scurtă trecere în revistă a istoriei educației persoanelor cu dizabilități în contextul formării modelului social al dizabilității. Accentul principal este pus pe evidențierea experienței internaționale în organizarea învățământului superior pentru persoanele cu dizabilităţi. Sunt prezentate unele rezultate ale studiilor ştiinţifice privind problemele legate de educarea studenților cu dizabilități în instituțiile de învățământ superior.

În pofida faptului că multe țări dezvoltate au implementat o serie de măsuri pentru a crește accesibilitatea persoanelor cu dizabilități, există încă anumite bariere și dificultăți pentru această categorie de studenți. Acest material evidențiază abordări conceptuale ale procesului de adaptare a tinderilor la mediul academic.

Punerea în aplicare a politicii de stat în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități implică posibilitatea pentru respectarea drepturilor la educaţie, acces şi participare, care permite unei persoane cu dizabilităţi să devină un membru egal al societății. Pentru persoanele cu dizabilități, învățământul profesional superior contribuie la depășirea izolării sociale și a dependenței economice. În prezent, sunt în curs de desfășurare activități specifice pentru a crea un învățământ profesional superior incluziv în instituțiile de învățământ superior.

În domeniile conexe de cercetare – filozofie, sociologie, psihologie, pedagogie etc. – s-au constituit, în ultimii ani, segmente importante, serios fundamentate ştiinţific, în care sunt formulate şi analizate o multitudine de abordări conceptuale ale noţiunii de adaptare socială. Deşi, în mare parte, acestea aparţin unor autori străini şi, implicit, se referă la alte realităţi decât cele autohtone, unele dintre ele pot fi preluate şi aplicate cu succes, ca bază teoretică şi metodologică, în condiţiile naţionale de promovare a proceselor complexe, circumscrise eforturilor de adaptare socială a tinerilor în mediul academic. Să analizăm, în continuare, câteva dintre abordările conceptuale ale noţiunii de adaptare socială a acestei categorii de studenţi în condiţiile instituţiilor de învăţământ superior

şi mediu de specialitate din Republica Moldova, astfel încât, odată aplicate, acestea să contribuie la extinderea oportunităţilor de incluziune a tinerilor în mediul educaţional şi, prin urmare, social.

Termenul „adaptare socială", definit ca „proces de modificare a comportamentului uman, în urma căreia rezultă o corelare a structurii individuale a individului cu structura socială a mediului înconjurător" şi abordat ca atare în literatura de specialitate timp de aproape două secole. În linii mari, abordarea modernă a fenomenului adaptării sociale a individului are la origini unele concepţii şi teorii promovate activ la confluenţa secolelor XIX şi XX de către două personalităţi proeminente ale ştiinţei europene – H. Spencer [4], şi E. Durkheim[1].

Spencer definea noţiunea de *adaptare socială* ca „proces complex, a cărui finalitate constă în adaptarea particularităţilor individuale ale persoanei la setul de relaţii sociale şi funcţionale în mediul de care aceasta aparţine". Spre deosebire de Spencer, Durkheim punea accent pe capacităţile individuale de adaptare la mediu, diferite de la o persoană la alta. Din setul acestor capacităţi decisivă, în opinia lui Durkheim, este cea de subordonare normelor specifice mediului social cu preţul renunţării la acele manifestări individuale care ar putea veni în contradicţie cu normele respective, sfidându-le sau anulându-le. În timp, poziţia lui Durkheim a evoluat, cercetătorul revizuindu-şi, între altele, abordarea privind caracterul „impus" al normelor sociale.

Privite prin prisma concepţiilor moderne, abordările ştiinţifice ale lui Spencer şi Durkheim erau marcate de un neajuns determinant. Ambii considerau că mediul social este cel care domină individul, în timp ce individul, în efortul său de adaptare, se află mereu în poziţia pasivă de subordonare şi supunere în faţa influenţelor din exterior.

Sociologul M. Weber care a lansat ideea care susţine că orice individ este capabil să răspundă exigenţelor adapţionale ale mediului social şi să respecte normele impuse de acesta în două posibile moduri – fie le acceptă aşa cum sunt, fie le respinge şi încearcă să le remodeleze în funcţie de necesităţile şi aşteptările sale. Weber insistă pe libertatea fiecărui individ de a alege, în mod raţional şi asumat, modelul de comportament social pe care şi-l doreşte.

Istoria problemei oferă şi alte concepţii privind modalităţile de adaptare a persoanei la mediul social, unele dintre ele încercând să stabilească un echilibru între factorii obiectivi, reprezentaţi de mediu, şi factorii subiectivi, reprezentaţi de particularităţile individuale ale persoanei. Sugestive, în acest sens, sunt abordările funcţionale şi structurale fundamentate de către autori precum sunt sociologii americani T. Parsons şi R. Merton; modelele sistemice elaborate de L. Bertalanffy, E. Hiddens, A. Averianov, care permit abordarea adaptării sociale concomitent de pe două poziţii – cea a mediului ca obiect al adaptării şi cea a individului ca participant activ la acest proces bivalent.

În prezent, majoritatea absolută a teoreticienilor şi practicienilor din Europa şi, implicit, din ţara noastră au adoptat o viziune complexă asupra procesului de adaptare socială a persoanelor cu dizabilităţi. Potrivit acestei viziuni, adaptarea socială este un proces ce evoluează din două direcţii – dinspre individ şi dinspre mediu, iar la intersecţia

acestor două curente interdependente se realizează obiectivul urmărit, şi anume: adaptarea socială sub forma sa optimă de „coexistenţă reciproc avantajoasă” dintre individ şi mediu. Finalitatea acestui proces se exprimă nu doar prin toleranţă reciprocă, ci prin crearea unor oportunităţi de autorealizare, inclusiv prin valorificarea potenţialului intrinsec al persoanei cu dizabilităţi.

Atunci când se urmăreşte adaptarea şi, prin urmare, integrarea studentului în mediul academic, toate aspectele sunt egal de importante. Tânărul nu se va putea concentra asupra studiilor, dacă mediul psihosocial din sălile de curs şi, nu în ultimul rând, din căminele studenţeşti sau din alte locaţii, unde se desfăşoară activităţi extracurriculare, nu va fi adecvat şi flexibil, în funcţie de cerinţele, necesităţile şi particularităţile fiecărui membru al colectivului.

Modelul complex de adaptare a studenţilor cu dizabilităţi la mediul universitar ar trebui să includă, cel puţin, trei componente obligatorii:*accesibilitatea spaţiului fizic;accesibilitatea programelor de studii;accesibilitatea serviciilor psihosociale pentru toate părţile implicate în activitatea unei instituţii de tip incluziv – studenţii cu şi fără dizabilităţi, corpul profesoral-didactic, reprezentanţii instituţiilor comunitare din proximitate.*

Rezultatele investigaţiei efectuate ne permit să confirmăm că pentru asigurarea acestei triade prioritare a modelului de adaptare a studenţilor cu dizabilităţi la mediul universitar se impun paşi concreţi la toate nivelurile ce constituie şi definesc mediul academic. Este vorba, în primul rând, despre un set de acţiuni menit să faciliteze, să stimuleze şi să documenteze efortul de optimizare a integrării şi adaptării.

***Referințe*:**

1. DURKHEIM, E. *Regulile metodei sociologice*. Iași: Polirom, 2002. 192 p.
2. RACU, A. (coord. ştiinţific). *Incluziunea educaţională şi socială a tinerilor cu dizabilităţi în învăţământul superior: Ghid ştiinţifico-metodologic.* Chişinău: Pontos, 2016. 268 p. ISBN 978-9975-51-803-1.
3. RACU, A., POPOVICI, D.V., POPA VELEA, O. [et al.]. *Incluziunea socială în mediul academic: provocări, oportunităţi, soluţii contemporane: Suport didactic*. Chişinău: Pontos, 2019 (Tipogr. “Print-Caro”). 132 p. ISBN 978-9975-72-412-8.
4. SPENCER, H. *Eseuri despre educație*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1973.
5. ПАРСОНС, Т. Система координат действия и общая теория систем: культура, личность и место социальных систем. В: *Американская социологическая мысль*. Москва, 1996.